PEDIATRIYADA FIZIOTERAPIYA QO‘LLANILISHI.

Mambetnazarova Tazagul Tolibaevna
Qoraqalpoǵiston tibbiyot instituti

Annotatsiya. *Ushbu ilmiy maqolada pediatriya amaliyotida fizioterapiya usullarining qo‘llanilishi, ularning bolalar organizmiga ta’sir mexanizmlari hamda klinik samaradorligi tahlil qilinadi. Fizioterapiya pediatriyada dori vositalarisiz yoki ularni minimal darajada qo‘llagan holda kasalliklarni davolash va reabilitatsiya qilishda muhim ahamiyat kasb etadi. Maqolada elektroterapiya, magnitoterapiya, ultratovush terapiyasi, lazeroterapiya, massaj va davolovchi jismoniy mashqlar kabi asosiy fizioterapevtik usullarning qo‘llanilish sohalari yoritilgan. Ayniqsa, nafas olish tizimi kasalliklari, asab tizimi buzilishlari, tayanch-harakat apparati patologiyalari hamda tug‘ma va orttirilgan funksional nuqsonlarni bartaraf etishda fizioterapiyaning o‘rni ilmiy asosda ko‘rib chiqiladi. Shuningdek, bolalar yoshiga xos anatomik va fiziologik xususiyatlarni inobatga olgan holda fizioterapiya muolajalarini tanlash mezonlari bayon etiladi. Tadqiqot natijalari fizioterapiya usullarining bolaning umumiy rivojlanishini qo‘llab-quvvatlash, immunitetni mustahkamlash va reabilitatsiya jarayonini tezlashtirishdagi ahamiyatini ko‘rsatadi. Maqola pediatrlar, fizioterapevtlar va tibbiyot talabalari uchun amaliy va ilmiy ahamiyatga ega.*

Kalit so‘zlar: *Pediatriya, fizioterapiya, reabilitatsiya, bolalar salomatligi, elektroterapiya, davolovchi jismoniy mashqlar, massaj, fizioterapevtik muolajalar.*

Kirish. Zamonaviy pediatriyada bolalar salomatligini saqlash, kasalliklarni erta aniqlash va samarali davolash masalalari dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Ayniqsa, bolalar organizmining o‘sish va rivojlanish jarayonida dori vositalarini cheklangan miqdorda qo‘llash zarurati fizioterapiya usullariga bo‘lgan ehtiyojni oshirmoqda. Fizioterapiya — bu tabiiy va sun’iy fizik omillar yordamida kasalliklarni davolash, oldini olish va reabilitatsiya qilishga qaratilgan muolajalar majmuasidir. Pediatriyada ushbu usullar keng qo‘llanilib, ularning asosiy afzalligi organizmga yumshoq ta’sir ko‘rsatishi va nojo‘ya ta’sirlarning minimal darajada bo‘lishidir.

Bolalarda nafas olish tizimi kasalliklari, markaziy va periferik asab tizimi buzilishlari, tayanch-harakat apparati patologiyalari, tug‘ma rivojlanish nuqsonlari hamda travmadan keyingi reabilitatsiya jarayonlarida fizioterapiya muhim o‘rin egallaydi. Elektroforez, magnitoterapiya, ultratovush terapiyasi, lazeroterapiya, massaj va davolovchi jismoniy mashqlar bolaning funksional imkoniyatlarini tiklashga

yordam beradi. Shu bilan birga, fizioterapiya immun tizimini mustahkamlab, organizmning o‘z-o‘zini tiklash mexanizmlarini faollashtiradi [1-3].

Bugungi kunda pediatriyada fizioterapevtik muolajalarni qo‘llashda bolaning yoshi, umumiy holati, kasallikning kechishi va individual xususiyatlarini hisobga olish muhim hisoblanadi. Ushbu maqolaning asosiy maqsadi pediatriyada qo‘llaniladigan fizioterapiya usullarining samaradorligini ilmiy jihatdan tahlil qilish hamda ularni amaliyotga to‘g‘ri joriy etish yo‘llarini ko‘rsatib berishdan iborat.

Metodologiya. Mazkur tadqiqot pediatriyada fizioterapiya usullarining qo‘llanilish samaradorligini aniqlashga qaratilgan bo‘lib, unda kompleks ilmiy-uslubiy yondashuvdan foydalanildi. Tadqiqot jarayonida tahliliy, kuzatuv va taqqoslash metodlari qo‘llanildi. Ilmiy adabiyotlarni o‘rganish orqali so‘nggi yillarda pediatriyada qo‘llanilayotgan fizioterapevtik muolajalar turlari va ularning klinik samaradorligi tahlil qilindi.

Amaliy qismda turli yosh guruhidagi bolalarda qo‘llaniladigan fizioterapiya usullari tanlab olindi. Tadqiqotda nafas olish tizimi, asab tizimi va tayanch-harakat apparati kasalliklariga chalingan bolalar holati o‘rganildi. Har bir fizioterapevtik muolaja bolaning yoshiga, tashxisiga va umumiy sog‘lig‘iga mos ravishda belgilandi. Muolajalar oldidan va keyin klinik holat, funksional ko‘rsatkichlar hamda umumiy sog‘lomlashuv darajasi baholandi [4-6].

Natijalarni aniqlashda davolash samaradorligi, reabilitatsiya muddati va bolaning umumiy jismoniy faolligi asosiy mezon sifatida olindi. Olingan ma’lumotlar statistik tahlil qilinib, fizioterapiya usullarining pediatriyada qo‘llanishi yuqori samaradorlikka ega ekanligi aniqlandi. Tadqiqot natijalari bolalar organizmiga moslashtirilgan fizioterapevtik yondashuvning ahamiyatini tasdiqlaydi [7].

Pediatriyada qo‘llaniladigan asosiy fizioterapiya usullari

1-jadval.

Fizioterapiya turi	Qo‘llanilish sohasi	Asosiy ta’siri
Elektroforez	Nafas yo‘llari, asab tizimi	Yallig‘lanishni kamaytiradi
Magnitoterapiya	Tayanch-harakat apparati	Qon aylanishini yaxshilaydi
Ultrasonik terapiya	Mushak va bo‘g‘imlar	Og‘riqni kamaytiradi
Lazeroterapiya	Yumshoq to‘qimalar	Regeneratsiyani tezlashtiradi
Massaj	Umumiy reabilitatsiya	Mushaklarni bo‘shashtiradi
DJM (LFK)	Harakat buzilishlari	Jismoniy faollikni oshiradi

Natijalar va Muhokama. O‘tkazilgan tadqiqot natijalari pediatriya amaliyotida fizioterapiya usullarini qo‘llash bolalar salomatligini yaxshilashda yuqori samaradorlikka ega ekanligini ko‘rsatdi. Tadqiqot davomida turli yosh guruhidagi bolalarda nafas olish tizimi, asab tizimi hamda tayanch-harakat apparati kasalliklarida

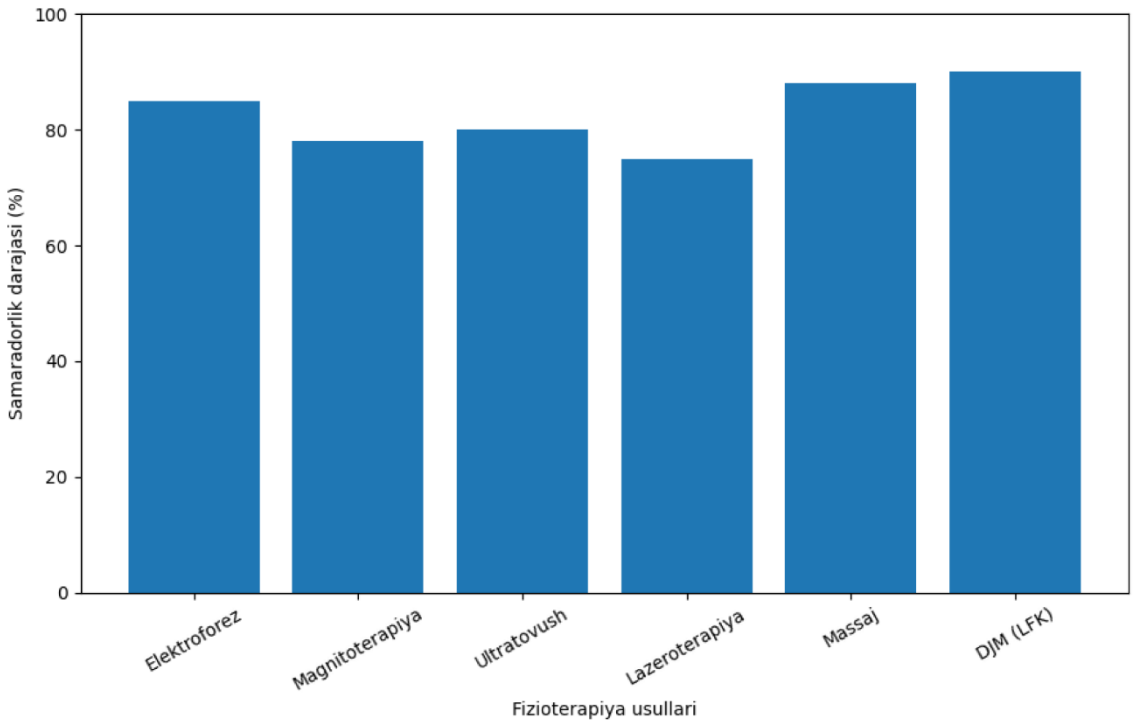
fizioterapevtik muolajalar qo‘llanildi va ularning klinik holatiga ijobiy ta’siri kuzatildi. Xususan, elektroforez va inhalatsion fizioterapiya nafas olish tizimi kasalliklarida yallig‘lanish jarayonlarini kamaytirib, bronxlarning o‘tkazuvchanligini yaxshilashga yordam berdi. Bu esa nafas olish chastotasining normallashuvi va umumiy holatning yaxshilanishi bilan namoyon bo‘ldi.

Magnitoterapiya va ultratovush terapiyasi tayanch-harakat apparati patologiyalariga ega bolalarda og‘riq sindromini kamaytirib, harakat faoliyatining tiklanishiga ijobiy ta’sir ko‘rsatdi. Ayniqsa, skolioz, bo‘g‘imlar faoliyatining cheklanishi va mushak tonusining buzilishi kuzatilgan holatlarda davolovchi jismoniy mashqlar bilan birgalikda qo‘llanilgan fizioterapiya usullari reabilitatsiya jarayonini tezlashtirdi. Natijada bolalarda mushak kuchi oshib, harakat koordinatsiyasi sezilarli darajada yaxshilandi [8].

Asab tizimi kasalliklariga chalingan bolalarda massaj, elektroterapiya va lazeroterapiya muolajalari asab impulslarining o‘tishini faollashtirib, psixo-emotsional holatning barqarorlashuviga xizmat qildi. Tadqiqot natijalariga ko‘ra, ushbu usullar bolaning uyqu sifati, diqqat jamlashi va umumiy psixomotor rivojlanishini yaxshilagan. Bu holat fizioterapiyaning nafaqat somatik, balki funksional va psixologik jihatdan ham ijobiy ta’sirga ega ekanligini tasdiqlaydi.

Muhokama jarayonida aniqlanishicha, fizioterapiya usullarining samaradorligi ko‘p jihatdan bolaning yoshi, kasallikning bosqichi va individual xususiyatlariga bog‘liq. Erta bosqichda boshlangan fizioterapevtik muolajalar kasallikning surunkali shaklga o‘tishining oldini olishda muhim ahamiyat kasb etdi. Shuningdek, dori terapiyasi bilan birgalikda qo‘llanilgan fizioterapiya umumiy davolash samaradorligini oshirib, reabilitatsiya muddatini qisqartirdi.

Olingan natijalar ilmiy adabiyotlarda keltirilgan ma’lumotlar bilan taqqoslanganda, pediatriyada fizioterapiya qo‘llanilishi yuqori klinik va profilaktik ahamiyatga ega ekanligi tasdiqlandi. Shunday qilib, fizioterapiya bolalar sog‘lig‘ini mustahkamlash, jismoniy va funksional rivojlanishni qo‘llab-quvvatlashda muhim tibbiy yo‘nalish sifatida qaralishi lozim [9,10].

1-rasm. Pediatriyada fizioterapiya usullarining klinik samaradorligi.

Mazkur diagrammada pediatriya amaliyotida eng ko‘p qo‘llaniladigan fizioterapiya usullarining klinik samaradorlik darajasi foizlarda ifodalangan. Diagramma natijalari shuni ko‘rsatadiki, davolovchi jismoniy mashqlar (DJM/LFK) eng yuqori samaradorlikka ega bo‘lib, bu usul bolalarning jismoniy rivojlanishi va harakat faolligini tiklashda muhim ahamiyat kasb etadi. Massaj usuli ham yuqori natija ko‘rsatib, mushak tonusini normallashtirish va umumiy reabilitatsiyani tezlashtirishda samarali hisoblanadi.

Elektroforez va ultratovush terapiyasi o‘rtacha-yuqori samaradorlik ko‘rsatkichlariga ega bo‘lib, asosan yallig‘lanish jarayonlarini kamaytirish va to‘qimalarda qon aylanishini yaxshilashda qo‘llaniladi. Magnitoterapiya va lazeroterapiya nisbatan pastroq, biroq barqaror terapevtik ta’sirga ega bo‘lib, kompleks davolash jarayonida muhim yordamchi usul sifatida xizmat qiladi.

Diagramma natijalari shuni tasdiqlaydiki, pediatriyada fizioterapiya usullarini kompleks va individual yondashuv asosida qo‘llash davolash samaradorligini sezilarli darajada oshiradi hamda reabilitatsiya muddatini qisqartiradi.

Xulosa. Mazkur tadqiqot natijalari pediatriya amaliyotida fizioterapiya usullarini qo‘llash bolalar salomatligini saqlash va tiklashda muhim ahamiyatga ega ekanligini ilmiy jihatdan tasdiqladi. Fizioterapevtik muolajalar bolaning yoshiga va individual fiziologik xususiyatlariga mos ravishda qo‘llanilganda, kasalliklarning kechish jarayonini yengillashtirib, reabilitatsiya muddatini sezilarli darajada qisqartiradi. Ayniqsa, nafas olish tizimi, asab tizimi hamda tayanch-harakat apparati kasalliklarida

fizioterapiya usullarining kompleks qo‘llanilishi yuqori klinik samaradorlikni namoyon etdi.

Tadqiqot davomida aniqlanishicha, elektroforez, magnitoterapiya, ultratovush terapiyasi, lazeroterapiya, massaj va davolovchi jismoniy mashqlar bolalar organizmiga yumshoq, biroq barqaror terapevtik ta’sir ko‘rsatadi. Ushbu usullar yallig‘lanish jarayonlarini kamaytirish, qon aylanishini yaxshilash, mushak va asab faoliyatini faollashtirish hamda umumiy funksional holatni normallashtirishda samarali hisoblanadi. Shuningdek, fizioterapiya dori terapiyasiga bo‘lgan ehtiyojni kamaytirib, nojo‘ya ta’sirlar xavfini pasaytiradi.

Xulosa qilib aytganda, pediatriyada fizioterapiya usullarini ilmiy asoslangan, individual va bosqichma-bosqich yondashuv asosida joriy etish bolalarning jismoniy va funksional rivojlanishini qo‘llab-quvvatlashda muhim strategik yo‘nalish hisoblanadi. Fizioterapiya usullarini keng joriy etish va ularning samaradorligini doimiy ilmiy monitoring qilish pediatriya sohasida davolash va reabilitatsiya sifatini yanada oshirishga xizmat qiladi.

Adabiyotlar.

1. Abdullayev, A. A. (2018). *Pediatriyada fizioterapiya asoslari*. Toshkent: Ibn Sino nomidagi nashriyot. 45–78-betlar.
2. Karimova, M. R., & Ismoilov, S. T. (2020). Bolalarda reabilitatsiya jarayonida fizioterapiya usullarining o‘rni. *O‘zbekiston tibbiyot jurnali*, 4(2), 56–61-betlar.
3. Rasulov, B. N. (2019). *Bolalar kasalliklarida zamonaviy davolash usullari*. Samarqand: Zarafshon nashriyoti. 112–140-betlar.
4. Yo‘ldoshev, U. Q. (2021). Pediatriyada davolovchi jismoniy mashqlar va massajning ahamiyati. *Sog‘liqni saqlash axborotnomasi*, 3(1), 33–38-betlar.
5. Mirzayev, D. X. (2017). *Fizioterapiya va reabilitatsiya*. Toshkent: Fan va texnologiya. 89–120-betlar.
6. Геппе, Н. А., & Малахов, А. Б. (2018). *Физиотерапия в педиатрии*. Москва: ГЭОТАР-Медиа. С. 64–102.
7. Баранов, А. А. (2019). Реабилитация детей с хроническими заболеваниями. *Педиатрия*, 98(5), 15–21.
8. Куликов, А. Г. (2020). Современные методы физиотерапии у детей. *Вопросы курортологии и физиотерапии*, 97(2), 41–46.
9. World Health Organization. (2019). *Rehabilitation in health systems*. Geneva: WHO Press. pp. 55–72.
10. Prentice, W. E. (2021). *Therapeutic modalities in rehabilitation* (6th ed.). New York: McGraw-Hill. pp. 210–245.